

УДК 81-116:811.111:811.112.2:811.512.161

DOI <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2019-5-19>

ПОНЯТТЄВИЙ КОМПОНЕНТ КОНЦЕПТУ «ЗГОДА» В АНГЛІЙСЬКІЙ, НІМЕЦЬКІЙ ТА ТУРЕЦЬКІЙ МОВАХ

Петров Олександр Олександрович

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської і слов'янської філології і зарубіжної літератури
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
вул. Острозького, 32, Вінниця, Україна

Юмрукуз Анастасія Анатоліївна

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германської філології та методики викладання іноземних мов
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського
вул. Старопортофранківська, 34, Одеса, Україна

У статті розглядається структура поняттєвого компонента концепту «згода» в англійській, німецькій та турецькій мовах. Згода аналізується у роботі як лінгвокультурний концепт, який є сукупністю усіх смислових елементів згоди. Концепт ЗГОДА складається з поняттєвого, образно-велоративного та ціннісного компонентів. Визначення поняттєвого компонента передбачало встановлення конститuentів його номінативного поля, яке є гетерогенним, адже містить як прямі номінації концепту (ядро), так і номінації окремих його когнітивних ознак (периферія). Дослідження концепту як ментальної одиниці відбувалося шляхом аналізу засобів його мовної об'єктивації, який передбачав визначення прямої номінації концепту ЗГОДА в англійській, німецькій та турецькій мовах, аналіз етимологічних особливостей концепту; визначення системних синонімів імені концепту шляхом аналізу словникових дефініцій, тлумачень, статей; аналіз фразеологічних одиниць та паремій, що містять ім'я концепту; проведення спрямованого та рецептивного психолінгвістичного експериментів. В якості прямої номінації цього концепту в англійській мові було обрано лексему "agreement", в німецькій – "Einwilligung", турецькій – "kabil". Визначено, що етимологічні витоки лексеми «agreement» сягають значення «бути люб'язним та милостивим», німецької "Einwilligung" – «однакове бажання», турецької "kabil" – «прийняття». Результати проведеного комплексного аналізу дозволили виділити спільні та відмінні риси номінативного поля концепту «згода» у трьох мовах. Зокрема, спільним для англійської, німецької та турецької мов є визначення згоди як однаковості поглядів. Крім того, в етносвідомості англійців згода є фактором гармонізації відношень та асоціюється з почуттям задоволення, коли відносини між людьми, а не лише формальна однаковість поглядів мають значення. Для німців згода передбачає, передусім, однакове розуміння певного питання, узгодженість поглядів та взаємну вигоду. Турецька лінгвокультура пов'язує згоду переважно з прийняттям точки зору, дії співрозмовника, з порозумінням та домовленістю щодо певних дій. Відмінності спостерігалися також у співвідношенні окремих значень з певною зоною номінативного поля концепту. Певні значення, що входили до ядра концепту в одній мові присутні у навколоядерній зоні або периферії в іншій. Таким чином, проведений аналіз підтвердив наявність залежності засобів вербалізації концепту від спільної когнітивної бази носіїв мови – представників певної культури.

Ключові слова: лінгвокультурний концепт, згода, поняттєвий компонент, англійська, німецька, турецька.

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності. Концептуальні дослідження мовних явищ є важливою складовою когнітивно-комунікативної парадигми сучасних мовознавчих студій, а вивчення принципів вербалізації ментальних одиниць виступає одним із головних завдань когнітивних лінгвокультурологічних розвідок. Незважаючи на наяв-

ність чисельних праць, присвячених опису мовної картини світу загалом та певних досліджень когнітивних аспектів категорії згоди на матеріалі англійської мови, недостатньо вивченим лишається компаративний аспект аналізу структури й специфіки вербалізації цього ціннісного концепту у різних національних мовах, чим зумовлена актуальність дослідження окресленого питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення концепту «згода» у лінгвістиці від-

бувалося різноаспектно та досить вузько відповідно до конкретних цілей дослідження. Зокрема, К. А. Оразалінова аналізує згоду як інтенціональний концепт, смислове ядро якого представлене інтенцією мовця [4]. Розглядаючи цей концепт у руслі лінгвокультурологічного підходу, дослідниця виділяє його понятійний, образний та ціннісний компоненти. Так, понятійним компонентом концепту «згода» в англійській етносвідомості виступає позитивна реакція – прийняття думки або позиції співрозмовника, образний компонент полягає у вираженні позитивного емоційного відношення однієї людини до іншої, ціннісний – у гармонізації мовної комунікації [4, 20–21].

О. М. Ружникова, аналізуючи згоду як форму інтеракціональної категорії консентності в контексті англійськомовного діалогічного дискурсу, вважає його ядром повну, беззаперечну згоду-схвалення вербальної / невербальної поведінки співрозмовника, а навколядерна позиція належить двом базовим різновидам згоди – згоді з висловленим судженням (думкою, наміром, оцінкою) та згоді щодо виконання певних дій [8, 4–6].

У сучасній лінгвістиці існує декілька підходів до аналізу концептів – лінгвістичний (концепт як весь потенціал значення слова разом з його конотативним елементом), когнітивний (концепт як глобальна мисленнева одиниця) та культурологічний (концепт як головна ланка культури в ментальному світі людини) [1; 10].

Опис структури концепту може відбуватися у межах когнітивно-епістеміологічного підходу (В. І. Карасик, В. А. Маслова, М. М. Полюжин, З. Д. Попова, І. А. Стернін та ін.), при якому його структура аналізується відповідно до інформації, яку він репрезентує, його будови, структури та функцій [2, 50] та структурно-ієрархічного підходу. Так, з позицій когнітивно-епістеміологічного підходу виділяються такі компоненти структури концепту, як образно-перцептивний, поняттєвий та ціннісний (В. І. Карасик, А. М. Приходько та ін.). М. М. Полюжин додає до них значеннєвий та специфічний для індивіда як носія національного менталітету компоненти [6, 630]. З. Д. Попова та І. А. Стернін до базових компонентів структури концепту відносять образ, інформаційний зміст та інтерпретаційне поле [7, 106–115; 9].

З точки зору структурно-ієрархічного підходу концепт має понятійну та дефініційну структуру, центральні та периферійні зони, а саме ядерну (власне ядерну і навколядерну) та периферійну (ближчу та дальню периферію).

У межах даної наукової розвідки ЗГОДА розглядаємо як лінгвокультурний концепт, «базовою характеристикою ... (якого) вважають ментальність, а облігаторною – вербалізованість, тобто взаємодію мови й культури при зіставно-лінгвокультурологічному підході до вивчення концептів виявляється на основі мови, бо вона є засобом кодування культурно значущої інформації» [3, 80]. Якщо структурою концепту виступає

сукупність узагальнених ознак, що є необхідними та достатніми для ідентифікації предмета чи явища як фрагменту мовної картини світу, то концептуальною структурою лінгвокультурного концепту постає сукупність смислових елементів [5, 169].

При аналізі лінгвокультурного концепту ЗГОДА ми розрізняємо поняттєвий, образно-перцептивний та валоративний складники. Предметом вивчення цієї роботи виступає саме поняттєвий компонент.

Таким чином, **метою** даного дослідження є опис поняттєвого складника лінгвокультурного концепту ЗГОДА в англійській (британський варіант), німецькій та турецькій етносвідомостях. Поставлена мета визначила необхідність розв'язання наступних **завдань**: 1) розробити схему визначення номінативного поля концепту ЗГОДА; 2) визначити прямі номінації цього концепту в досліджуваних лінгвокультурах; 3) розглянути етимологічні особливості концепту ЗГОДА в аналізованих національних мовах; 4) здійснити аналіз словникових тлумачень та паремій цього лінгвокультурного концепту.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Визначення поняттєвого компоненту концепту «згода» передбачало встановлення конститuentів його номінативного поля, яке є гетерогенним, адже містить як прямі номінації концепту (ядро), так і номінації окремих його когнітивних ознак (периферія) [7, 68]. Як відомо, концепт як ментальну одиницю можна охарактеризувати через аналіз засобів його мовної об'єктивації. Тому для опису номінативного поля досліджуваного концепту використовувалась схема аналізу мовних явищ, що містила наступні етапи: 1) визначення прямої номінації концепту «згода» в англійській, німецькій та турецькій мовах; 2) аналіз етимологічних особливостей концепту; 3) визначення системних синонімів імені концепту шляхом аналізу словникових дефініцій, тлумачень, статей; 4) аналіз фразеологічних одиниць та паремій, що містять ім'я концепту; 4) проведення спрямованого та рецептивного психолінгвістичного експериментів.

Пряма номінація концепту, що являє собою найуживанішу номінацію відображуваної ним сутності, визначалася нами шляхом аналізу частотних словників досліджуваних мов, представлених у відповідних корпусах (British National Corpus – англійської, Wortschatz Universität Leipzig – німецької та Türkçe Uhusal Derlemi – турецької). Так, в результаті аналізу синонімічних лексем на позначення згоди в якості прямої номінації цього концепту в англійській мові було обрано лексему «agreement», в німецькій – “Einwilligung”, турецькій – “kabul”. У той же час, варто відзначити також велику частотність вживання в німецькій мові лексеми “Einverständnis” і той факт, що у словникових статтях обидві лексеми містяться у дефініціях одна одної, тобто

вони знаходяться у колі найближчих синонімів. Турецьке "kabul" також має дуже близький синонім «anlaşma», проте частотність його вживання значно нижча та коло значень вужче, а тому в якості номінації концепту було обрано саме лексему "kabul".

Певні відмінності виявилися під час дослідження етимології концепту ЗГОДА у порівнюваних мовах. Відповідно до даних етимологічних словників (Online Etymology Dictionary, The Oxford Dictionary of English Etymology) англійська лексема "agreement", дериватив від дієслова *agree*, походить від давньофранцузького *gre*, *gret*, що означає «той, що приносить задоволення», яке, в свою чергу, є похідним від латинського *ad* – *to* та *gratum* – «задовольняючий, запрошуючий». Така деривація підтверджується також спільним коренем дієслова "agree" з такими лексемами, як *gratitude*, *grateful*. Аналогічних висновків дістається К. А. Оразалінова, яка, порівнюючи інтенціональні концепти згоди в англійській, російській та татарській мовах, зазначає, що в англійській мові згода виражає передусім позитивне ставлення однієї людини до іншої; погодитися означає «бути люб'язним та милостивим» [4, 7].

В німецькій мові, як засвідчили дані етимологічних довідників (Deutsches Etymologisches Wörterbuch, Этимологический словарь современного немецкого языка), лексема "Einwilligung" означає «хотіти однакового з кимось». Лексема "Einwilligung", що утворена з елементів *ein*+*will*+*ig*+*ung*, походить від кореня давньогерманського *weljan* – «хотіти, воліти». Однокореневі лексеми – *Wille*, *wollen*, *wählen* підтверджують спорідненість значень їх основ – *воля*, *хотіння*, *воліти*, *обирати*. Спільне давньогерманське походження позначається на присутності аналогічної лексеми *will* в англійській мові на позначення згоди та при вираженні прохання: *Will you bring it, please? Yes, I will*. Проте в англійській мові така лексема вживається лише при реалізації згоди щодо певних дій та не входить, як показав рецептивний експеримент, до кола найуживаніших реакцій згоди. Синонімічна лексема "Einverständnis" складається з компонентів *ein*+*ver*+*ständ*+*nis*. Афікс *ein* позначає однаковість (дослівно «один»), а корінь *verständ* є похідним від інфінітиву *verstehen*, етимологічним витоком якого є давньогерманське *firstantan* – «сприймати, помічати, використовувати», тобто лексема "Einverständnis" означає «мати однакове з кимось сприйняття, розуміння».

Турецькомовна лексема "kabul" згідно зі словниковим тлумаченням (Nişanyan Sözlük: çağdaş Türkçenin etimolojisi) походить від давньоарабського *kaḅūl* كَابُولٌ та *kaḅila* كَابِلٌ та означає «брати, приймати». Однокореневі лексеми – *tekabül*, *önkaḅul*, *kaḅullenmek* означають відповідність чомусь, припущення, приймати, поступатися, що доводить їх спільне походження та семантичну спорідненість. Лексема-синонім "anlaşma"

походить від кореня *anla* (від османського "anla" – «збагнути, розрізняти», а афікс –*ş* вказує на взаємне спрямування цієї дії, тобто дана лексична одиниця може тлумачитися як «розуміння однією людиною іншої»).

Для визначення семантичного складу концепту ЗГОДА використовувалися тлумачні словники та довідники відповідними мовами. Загалом для англійської мови було проаналізовано 15 лексикографічних джерел (Cambridge Advanced Learner's Dictionary, Merriam-Webster Dictionary, Macmillan English Dictionary, Oxford Quick Reference Dictionary, The New Webster Encyclopedic Dictionary of the English Language та інші), німецької – 14 джерел (Brockhaus Wahrig Deutsches Wörterbuch, Duden: Bedeutungswörterbuch, Langenscheidt Großwörterbuch та інші), турецької – 12 (Büyük Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğü, Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü та інші).

За результатами аналізу було виявлено, що ядро концепту «згода» (*agreement*) в англійській мові представлене 4 компонентами: 1) *having the same opinion* – мати однакову думку (зазначено у 13 лексикографічних джерелах); 2) *arrangement to a course of action* – погодження щодо певної дії (відмічено у 10 лексикографічних джерелах); 3) *legally binding contract* – офіційно зобов'язуючий контракт (зафіксовано у 9 лексикографічних джерелах); 4) *the absence of incompatibility between two things* – відсутність розбіжностей між двома речами (зазначено у 8 лексикографічних джерелах).

Компонент *having the same opinion* далі складається з таких субкомпонентів, як: а) *the act of agreeing* – акт погодження; б) *verbal expression of the same opinion* – вербальне вираження однакової думки; в) *harmony* – гармонія; г) *acceptance or approval* – схвалення; е) *verification* – підтвердження.

Складовими компоненту *arrangement to a course of action* є а) *settlement, especially one that is legally enforceable* – домовленість, зобов'язаність, особливо правова; б) *permission* – дозвіл.

До складу компоненту *legally binding contract* відносяться наступні складові: а) *an act or state of agreeing between parties regarding a course of action* – акт або стан узгодженості між сторонами стосовно певних дій; б) *properly executed and legally binding contract* – правильно укладений правовий договір; в) *the writing or document, embodying the contract* – письмовий документ, що реалізує договір.

Компонент *the absence of incompatibility between two things* містить такі підрядні компоненти, як а) *determination of the inflectional form of one word by some grammatical feature* – визначення інфлексивної форми слова за певною граматичною ознакою; б) *presence of consistency between two grammatical forms* – узгодженість між двома граматичними формами.

До навіолоядерних значень цього концепту відносяться наступні: 1) *positive attitude to the speaker; the state of being happy together; living in concord, support* – позитивне відношення до мовця, стан бути щасливим разом, жити у порозумінні, підтримка (зазначено у 9 лексикографічних джерелах); 2) *accommodation, adaptation* – пристосування, адаптація (наводиться у 7 лексикографічних джерелах).

До периферії значень концепту «згода» в англійській мові належать 1) *a formal, usually written settlement between nations* – офіційна, зазвичай письмова домовленість між двома державами (зазначено у 4 лексикографічних джерелах); 2) *oral official settlement between two nations* – усна домовленість між двома державами (зафіксовано у 4 лексикографічних джерелах).

У німецькій мові ядро концепту «згода» (*Einwilligung*) являє собою єдність таких компонентів, як 1) *Einigung* – однаковість поглядів (зазначено у 10 лексикографічних джерелах); 2) *Einverständnis* – взаєморозуміння (позначено у 10 лексикографічних джерелах); 3) *Zustimmung* – схвалення (відмічено у 9 лексикографічних джерелах); 4) *Bestätigung* – підтвердження (зафіксовано у 8 лексикографічних джерелах).

Структура компоненту *Einingung* представлена наступними складовими:

а) *Billigung* – єдність, б) *Akzeptanz* – прийняття (позиції, точки зору).

Компонент *Einverständnis* складається з конститuentів а) *Eintracht* – лад, порозуміння; б) *Übereinstimmung* – відповідність.

До складу компоненту *Zustimmung* входять такі значення, як а) *Beifall* – схвалення; б) *Erlaubnis, consens, Genehmigung* – дозвіл; в) *Zusage* – обіцянка; *Jawort* – вербальна позитивна відповідь.

Компонент *Bestätigung* містить смисли а) *Billigung* – ствердження; б) *Verifizierung* – верифікація, засвідчення; *Ratifizierung* – ратифікація.

До навіолоядерних компонентів даного концепту входять такі складові, як а) *Vereinbarung* – угода, домовленість (зазначено у 8 лексикографічних джерелах); б) *Vertrag* – письмова угода, оборудка (зафіксовано у 7 лексикографічних джерелах).

На периферії номінативного поля знаходяться елементи а) *Befolgung* – слідування, дотримання (відмічено у 4 лексикографічних джерелах); б) *Befürwortung* – підтримка (зафіксовано у 3 лексикографічних джерелах); в) *Abgestimmtheit* – узгодженість (зазначено у 2 лексикографічних джерелах).

Ядро концепту ЗГОДА (*kabul*) в турецькій мові містить такі компоненти:

1) *ikrar* – визнання (наведено у 10 лексикографічних джерелах); 2) *bir yere kayıt olmak, kayıt etmek* – бути прийнятим, приймати (відмічено у 10 лексикографічних джерелах); 3) *anlaşma* – домовленість, порозуміння (зазначається у 8 джерелах); 4) *uygunluk* – відповідність (міститься у 10 лексикографічних джерелах).

Структура компоненту *ikrar* поєднує наступні елементи: а) *bir şeyi isteyerek yada istemeyerek ugun bulma* – визнавати з охоче або неохоче правильність чогось; б) *rıza, razı* – погодження, готовність щодо виконання певних дій; в) *izin* – дозвіл на певні дії.

Компонент *bir yere kayıt olmak, kayıt etmek* представлений такими значеннями: а) *bir yere (işe, okula vb.) alınma* – бути прийнятим (на роботу, до школи і т.п.); б) *sunulan bir armağanı alma* – погодитися прийняти дарунки.

Компонент *anlaşma* містить значення: а) *aynı fikirde olmak* – мати однакову думку стосовно певного питання; б) *karşılıklı anlaşış* – взаєморозуміння.

До складу компоненту *uygunluk* входять елементи: а) *uyuma* – підходити, співпадати; б) *düşünce ve amaç bakımından uyuştma* – збіг, узгодженість поглядів та цілей.

Навіолоядерні значення досліджуваного концепту згруповані навколо наступних компонентів: а) *onaylama* – підтвердження (зазначено у 7 лексикографічних джерелах); б) *onay* – ратифікація (зафіксовано у 7 лексикографічних джерелах).

На периферії значень даного концепту в турецькій мові знаходяться такі елементи, як: а) *sözleşme* – домовленість, угода (відмічено у 4 лексикографічних джерелах); б) *mukavele name* – письмова угода (наведено у 3 лексикографічних джерелах); в) *akseptans (tic., huk.)* – згода на укладання угоди відповідно до пропозиції іншої сторони (*юр.*) (з посиланнями у 3 лексикографічних джерелах).

При аналізі англійських сталих виразів виявлялося, що згода для англійців виступає не лише результатом дії (волевисленневої, фізичної), але й процесом його досягнення. Так, велика кількість висловів містять компонент «досягати, дійти» згоди, як то *achieve agreement, come to agreement, win smb's agreement* та ін.

В англійських пареміях закріпилися такі уявлення про згоду, як, наприклад, засіб ефективної професійної діяльності (*two wives in a house never agree in one* – дві жінки у домі ніколи не матимуть ладу), фактор гармонізації відношень (*a lean agreement is better than a fat judgment* – обережна згода краще за добре судження, *agree to differ* – перестати намагатися переконати один одного, *лишатися друзями попри різні погляди*); часто ознакою згоди може бути мовчання (*Silent gives consent* – Хто мовчить, той не перечить.).

Окрім того, згода може мати негативне значення, коли виступає безвольною підтримкою думки більшості, що відображено у таких пареміях, як *If you agree to carry calf, they'll make you carry a cow* – Якщо ви погодитесь нести теляти, вас змусять носити корову; *He that serves everybody is paid by nobody* – Той, хто всім допомагає, ні від кого не має.

Німецькі паремії та фразеологічні одиниці, як показав аналіз, вказують на те, що згода для

німців – це передусім єдність, наприклад, *ein Herz und eine Seele sein* – душа в душу, *wie aus einem Munde* – одностайно, *unter einer Decke stecken* – діяти спільно. Згода як єдність поглядів завжди пов'язана з позитивним ефектом, з порозумінням: *in Frieden und Eintracht mit j-m leben* – жити у мирі та злагоді. Крім того, важливою складовою багатьох німецьких паремій є думка, що згода, як правило, призводить до добробуту та статку: *Eintracht bringt Macht* – Де згода, там і вигода; *Einigkeit ist die stärkste Stadtmauer*, *Eintracht ernährt, Zwietracht verzehrt* – Згода дім будує, а незгода руйнує, тощо.

У турецьких фразеологічних одиницях та пареміях відображене переважне розуміння згоди як прийняття чогось, наприклад: *midesi kabul etmiyor* – шлунок не приймає; *kabul töreni* – церемонія нагородження (дослівно: прийняття) *etin duası kabul olsa gökten kemik yağar* – якщо молитва собаки була б почута, то з неба б сипались кісточки; *kazaya rıza gerek* – приймай спокійно те, чому не можеш запобігти. У багатьох випадках згода, порозуміння пов'язані саме зі сферою торговельних відношень – *Bostan yeşil (gök) iken pazarlığa oturulmaz* – не розібравились, не домовляються.

Для рецептивного експерименту були задіяні 9 носіїв британського варіанту англійської мови, 8 – німецької та 10 – турецької. Всі респонденти – чоловіки та жінки в приблизно однаковому кількісному співвідношенні, віком від 22 до 39 років.

Результати проведеного рецептивного експерименту показали, що для носіїв британської лінгвокультури згода – це, перш за все, однаковість думок, гармонія відношень, підтримка співрозмовника, вираження позитивних емоцій. Так, респондентами серед ключових п'яти асоціацій з поняттям *agreement* були названі *sharing the same opinion* (мати однакові погляди), *support* (підтримка), *encouragement* (підбадьорення), *consensus* (домовленість), *acceptance* (прийняття), які

відповідним чином вербалізують риси національного менталітету.

Німецькомовні респонденти надали такі реакції на стимул «згода», як *eine Meinung haben* (мати спільну думку), *einander verstehen* (розуміти один одного) *Vereinbarung machen* (домовитися), *zustimmen* (схвалювати), *etwas steht im Einklang* (щось відповідає чомусь). Тобто в більшості випадків згода асоціюється в національній етносвідомості з ідеєю єдності думок та поглядів, а також зі схваленням певних дій.

Представниками турецької лінгвокультури були надані такі найпоширеніші асоціації та реакції, як *sözleşme* (угода), *iş görüşmesi* (співбесіда щодо влаштування на роботу), *onaylama* (узгодженість), *insan ilişkileri* (людські відносини); *Kız arkadaşım evlilik teklifimi kabul etti* (Моя дівчина погодилася вийти за мене заміж), *Hediyemi kabul ettiğin için teşekkür ederim* (Дякую, що прийняв мій подарунок), *Odanıza misafir kabul ediyor musunuz?* (Приймете гостей до своєї кімнати?). Отже, згода в турецькій етносвідомості асоційована найчастіше з розумінням прийняття в найширшому смислі та пов'язується в першу чергу з формальною згодою і лише потім – стосунками між людьми.

Отримані дані проведеного аналізу можна узагальнити наступним чином (див. Табл. 1).

Таким чином, як це видно з таблиці, номінативне поле концепту ЗГОДА в досліджуваних мовах містить, загалом, тотожні компоненти. Відмінність полягає у локалізації окремих значень в певній зоні. Так, наприклад, значення «підтримка» входить до навколоядерної зони в англійській мові та периферії поля в німецькій; значення «домовленість» в англійській та німецькій мовах знаходиться у навколоядерній зоні, а в турецькій – на периферії. Спільним значенням даного концепту для трьох мов є «однаковість думки, поглядів», окрім того, в етнос відомості англійців згода виступає фактором гармонізації відношень,

Таблиця 1

Описання компонентів концепту «згода» в англійській, німецькій та турецькій мовах

Мова	Англійська	Німецька	Турецька
Ядро	<i>sharing the same opinion</i> (однорозумство), <i>approval</i> (схвалення), <i>harmony</i> (гармонія)	<i>Einigung</i> (однаковість поглядів), <i>Einverständnis</i> (взаєморозуміння), <i>Zustimmung</i> (схвалення)	<i>kayıt olma / alınma</i> , (прийняття / бути прийнятим), <i>anlaşma</i> (домовленість, порозуміння), <i>rıza</i> (погодження до дії)
Навколо-ядерна позиція	<i>support</i> (підтримка) <i>concordance</i> (пристосування), <i>arrangement</i> (домовленість)	<i>Vereinbarung, Vertrag</i> (угода, домовленість), <i>etwas dass Profit bringt</i> (щось, що приносить вигоду)	<i>sözleşme</i> (домовленість), <i>uygunluk</i> (відповідність)
Периферія	<i>oral or written settlement</i> (письмова або усна угода)	б) <i>Befürwortung</i> (підтримка), <i>Abgestimmtheit</i> (узгодженість)	<i>onaylama</i> (підтвердження) <i>mukavele</i> (письмова угода)

пов'язується з почуттям задоволення, де прима- том виступають саме відносини між людьми, а не лише формальна однаковість поглядів як така. Для німців згода – це, передусім, однакове розу- міння певного питання, узгодженість поглядів та взаємна вигода. Турецька лінгвокультура пов'язує згоду переважно з прийняттям точки зору, дій співрозмовника, з порозумінням та домовленістю щодо певних дій.

Висновки та перспективи подальших дослі- джень. Проведений аналіз довів, що лінгвокуль- турний концепт ЗГОДА має певні спільні ознаки

в англійській, німецькій та турецькій мовах. Проте існують і такі елементи його значень, що різняться в етносвідомостях представників цих лінгвокультур, що доводить залежність засобів вербалізації концепту від спільної когнітивної бази носіїв мови та певної лінгвокультури.

Перспективи подальших досліджень бачимо у залученні більшого корпусу матеріалу для ана- лізу, вивченні образного та ціннісного компо- нентів концепту ЗГОДА у трьох мовах, а також у їх порівнянні з компонентами цього концепту в українській мові.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волосухина Н.В. К вопросу о трактовке понятий «концепт» и «фрейм» в современной лингвистике. *Материалы научно-методических чтений ПГЛУ*. Пятигорск : Изд-во ПГЛУ, 2010. С. 41–46.
2. Косенко А.В. До питання структури концепту. *Наукові записки МДУ ім. М. В. Гоголя*. Серія: Філологічні науки. Філологія. 2011. № 2. С. 49–51.
3. Мізін К.І., Петров О.О. Зіставна лінгвокультурологія: методологічні проблеми та перспективні методики : монографія. Переяслав-Хмельницький – Вінниця, Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2018. 280 с.
4. Оразалинова К.А. Интенциональные концепты «согласие – несогласие» в татарском, русском и английском языках : автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.20. Тобольск, 2012. 23 с.
5. Плотнікова Н. Алгоритм аналізу лінгвокультурного концепту. *Studia ukrainica posnaniensia*. 2013. №.1. С. 165–170.
6. Полужин М.М., Венжинович Н.Ф. О когнитивном и культурологическом изучении фразеологии. *Горизонты современной лингвистики: Традиции и новаторство*. М. : Языки славянских культур, 2009. С. 628–641.
7. Попова З.Д., Стернин И.А. Когнитивная лингвистика. М. : Аст; Восток – Запад, 2007. 314 с.
8. Ружникова О.М. Актуализация высказываний согласия в диалогическом дискурсе (на материале современного английского языка) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Архангельск, 2004. 19 с.
9. Schwarz-Friesel M. Sprache, Kognition und Emotion: Neue Wege in der Kognitionswissenschaft. *Sprache – Kognition – Kultur. Sprache zwischen mentaler Struktur und kultureller Prägung* / Kämper H., Eichinger L. M. Berlin, New York: de Gruyter, 2008. S. 277–301.
10. Solonchak T., Pesina S. Concept and its Structure. *2nd Global conference on linguistics and foreign language teaching* (Linelt-2014, Dubai – United Arab Emirates, December 11 – 13, 2014). Dubai. 2014. P. 352–358.

REFERENCES

1. Volosuxina, N. V. (2010). K voprosu o traktovke ponyatij «koncept» i «frejm» v sovremennoj lingvistike [To the problem of interpretation of the notions “cocept” and “frame” in modern linguistics]. *Materialy' nauchno-metodicheskix chtenij – Proceedings scientific and methodical readings of PSLU*. (pp. 41–46). Pyatigorsk: Izd-vo PGPLU [in Russian].
2. Kosenko, A. V. (2011). Do pytannia struktury kontseptu [To the problem of the concept structure]. *Naukovi zapysky MDU im. M. V. Hoholia – Scientific Bulletin of MHU named after M. V. Hohol*. 2, 49–51 [in Ukrainian].
3. Mizin, K. I. & Petrov, O. O. (2018). *Zistavna lingvokulturolohiia: metodolohichni problem ta perspektyvni metodyky: monograph [Comparative linguistic cultural studies: methodological problems and prospective methods]*. Pereiaslav-Khmelnyskyi-Vinnysia-Kremenchuk: PP. Shcherbatykh O. V. [in Ukrainian].
4. Orazalinova, K. A. (2012). Intencionalny'e koncepty' “soglasie – nesoglasie” v tatarskom, russkom i anglijskom yazy'kax [Intentional concepts of “agreement – disagreement” in Tatar, Russian and English]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Tobolsk [in Russian].
5. Plotnikova, N. (2013). Alhorytm analizu lingvokulturnoho kontseptu [Algorithm of lingual and cultural concept analysis]. *Studia ukrainica posnaniensia*, 1, 165–170 [in Ukrainian].
6. Polyuzhin, M. M. & Venzhy'novich, N. F. (2009). O kognitivnom i kulturologicheskom izuchenii frazeologii [About cognitive and lingual culture study research on phraseology]. *Gorizonty sovremennoj lingvistiki: Tradicii i novatorstvo – Horizons of modern linguistics: Traditions and innovations*. Moscow: Yazyki slavyanskix kultur (pp. 628–641) [in Russian].
7. Popova, Z. D. & Sternin, I. A. (2007). *Kognitivnaya lingvistika [Cognitive linguistics]*. Moscow: Ast; Vostok – Zapad [in Russian].
8. Ruzhnikova, O. M. (2004). Aktualizaciya vyskazyvannij soglasiya v dialogicheskom diskurse (na materiale sovremennogo anglijskogo yazy'ka) [Actualization of agreement and disagreement utterances in dialogical discourse (on the material of modern English language)]. *Extended abstract of candidate's thesis* [in Russian].
9. Schwarz-Friesel, M., Kämper, H. & Eichinger, L. M. (2008). Sprache, Kognition und Emotion: Neue Wege in der Kognitionswissenschaft [Language, cognition and emotion: a new way in cognitive studies]. *Sprache – Kognition – Kultur*.

Sprache zwischen mentaler Struktur und kultureller Prägung – Language – Cognition – Culture. Language between mental structure and cultural character. Berlin, New York: de Gruyter. [in German].

10. Solonchak, T. & Pesina, S. (2014). Concept and its Structure. *2nd Global conference on linguistics and foreign language teaching* (Linelt-2014, Dubai – United Arab Emirates, December 11 – 13, 2014). Dubai [in English].

NOTIONAL COMPONENT OF THE CONCEPT “AGREEMENT” IN ENGLISH, GERMAN AND TURKISH LANGUAGES

Petrov Oleksandr Oleksandrovych

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Germanic and Slavic Philology and Foreign Literature,

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

Str. Ostrozkoho, 32, Vinnutsia, Ukraine

Yumrukuz Anastasiia Anatoliivna

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Germanic Languages and Methods

of Foreign Languages Teaching,

South-Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky

Str. Staroportofrankivska, 34, Odesa, Ukraine

The article focuses on the structure of the notional component of the concept “agreement” in English, German and Turkish. Agreement is considered as a linguistic and cultural concept, which is a combination of all semantic elements of agreement. The concept “agreement” consists of notional, figurative and value components. The determination of the notional component of this concept implied the analysis of the constituents of its nominal field, which is heterogeneous since it contains both direct nominations of the concept (core) and the nominations of its individual cognitive attributes (periphery). The study of the concept as a mental unit involved the investigation of the means of its linguistic objectification, which envisaged the definition of direct nomination of agreement in English, German and Turkish, analysis of etymological features of the concept; definition of system synonyms of the name of the concept based on the analysis of dictionary definitions, interpretations, articles; analysis of phraseological units and parames containing the concept name; directed and receptive psycholinguistic experiments. As a direct nomination of this concept, in English the lexeme “agreement” was chosen, in German – “Einwilligung”, in Turkish – “kabul”. The authors found out that etymologically the English lexeme “agreement” goes back to the Latin “being kind and gracious”, the German “Einwilligung” means “the same desire”, Turkish “Kabul” stands for acceptance, admission. The results of the complex analysis allowed to single out common and distinctive features of the nominative field of the concept of “agreement” in the three languages. Thus, the common element of its nominative field is “to share the same view”. In addition, in the British ethnic consciousness, agreement is perceived as a harmonization factor and is associated with a sense of satisfaction, the prevalence of “pleasant” relationships between people over simply sharing the views. For Germans, agreement means, above all, sharing the same understanding of a particular issue, consistency of views and mutual benefit. Turkish lingual culture associates agreement mainly with the acceptance of the interlocutor’s point of view or the actions, with mutual understanding as far as certain actions are concerned. Some distinctions were also observed in the relations of certain elements to a definite area of the nominative field of the concept. Certain elements included in the core domain of the concept in one language occupy the extra domain position or periphery in the others. Thus, the conducted analysis confirmed the fact that means of concept verbalization depend on the common cognitive basis of the native speakers – representatives of a certain culture.

Key words: *linguistic and cultural concept, agreement, notional component, English, German, Turkish.*